YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

8 päivänä heinäkuuta 1999 *

Asiassa C-51/92 P,

Hercules Chemicals NV, kotipaikka Beringen (Belgia), edustajanaan asianajaja M. Siragusa, Rooma, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger & Hoss, 15 Côte d'Eich,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (ensimmäisen jaoston) asiassa T-7/89, Hercules chemicals vastaan komissio, 17.12.1991 antaman tuomion (Kok. 1991, s. II-1711) kumoamista,

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies K. Banks, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. J. G. Kapteyn sekä tuomarit G. Hirsch, G. F. Mancini (esittelevä tuomari), J. L. Murray ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: G. Cosmas,

kirjaajat: apulaiskirjaaja H. von Holstein ja johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Hercules Chemicals NV:n, edustajinaan Siragusa ja asianajaja F. M. Moretti, Rooma, ja komission, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. Currall, 12.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.7.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hercules Chemicals NV (jäljempänä Hercules) on yhteisöjen tuomioistuimeen 21.2.1992 toimittamallaan valituksella hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen

perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-7/89, Hercules Chemicals vastaan komissio, 17.12.1991 antamaan tuomioon (Kok. 1991, s. II-1711; jäljempänä valituksenalainen tuomio).

Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

2 Valituksen taustalla olevat tosiseikat, sellaisina kuin ne ilmenevät valituksenalaisesta tuomiosta, ovat seuraavat.

3 Useat Euroopan petrokemianteollisuudessa toimivat yritykset nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kumoamiskanteen ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 23 päivänä huhtikuuta 1986 tehdystä komission päätöksestä 86/398/ETY (asia IV/31.149 — Polypropeeni; EYVL L 230, s. 1; jäljempänä polypropeenipäätös).

4 Komission tekemien toteamusten mukaan, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin vahvistanut, ennen vuotta 1977 polypropeenimarkkinoille toimitti tavaraa kymmenen tuottajaa, joista neljällä (Montedison SpA [jäljempänä Monte], Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc [jäljempänä ICI] ja Shell International Chemical Company Ltd [jäljempänä Shell]; jäljempänä neljä suurta toimittajaa) oli hallussaan yhteensä 64 prosenttia markkinoista. Kun Monten hallussa olleiden patenttien voimassaoloaika oli päättynyt, markkinoille tuli vuonna 1977 uusia tuottajia, mikä johti siihen, että tosiasiallinen tuotantokapasiteetti kasvoi huomattavasti ilman, että kysyntä olisi kuitenkaan vastaavasti kasvanut. Tämän seurauksena tuotantokapasiteetin käyttöaste nousi vuoden 1977 60 prosentista vuoden 1983 90 prosenttiin. Kukin kyseisenä ajankohtana yhteisössä toimineista tuottajista myi tuotetta kaikissa tai lähes kaikissa jäsenvaltioissa.

5 Hercules kuuluu vuonna 1977 markkinoille tulleisiin uusiin tuottajiin. Sen asema Länsi-Euroopan markkinoilla vastasi keskikokoisen tuottajan asemaa, ja sen

markkinaosuus oli noin 5 ja 6,8 prosentin välillä. Hercules oli kuitenkin suurin pohjoisamerikkalainen tuottaja.

6 Komissio esitti useissa alan yrityksissä samanaikaisesti tehtyjen tutkimusten perusteella useille polypropeenin tuottajille 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 11 artiklan nojalla tietojensaantipyyntöjä. Valituksenalaisen tuomion 6 kohdasta ilmenee, että saatujen tietojen perusteella komissio päätteli, että kyseiset tuottajat olivat vuosien 1977 ja 1983 välisenä aikana rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa (josta on tullut EY 81 artikla) artiklaa siten, että ne olivat hinta-aloitteilla säännöllisesti vahvistaneet hintatavoitteet ja kehittäneet vuosittaisen myynnin valvontajärjestelmän jakaakseen käytettävissä olevat markkinat sovittujen tonnien tai prosenttimäärien perusteella. Tämä johti siihen, että komissio aloitti asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdassa säädetyn menettelyn ja lähetti useille yrityksille, muun muassa Herculesille, kirjalliset väitetiedoksiannot.

7 Menettelyn päätteeksi komissio teki polypropeenipäätöksen, jossa se totesi, että Hercules oli rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa osallistumalla muiden yritysten kanssa Herculesin osalta noin marraskuusta 1977 ainakin marraskuuhun 1983 saakka vuoden 1977 puolivälissä aloitettuun sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jolla polypropeeniä yhteismarkkinoille toimittavat tuottajat

— ottivat toisiinsa yhteyttä ja tapasivat toisiaan säännöllisesti (vuoden 1981 alusta lähtien kahdesti kuukaudessa) salaisissa kokouksissa keskustellakseen kauppapolitiikastaan ja tehdäkseen siitä päätöksiä;

— asettivat aika ajoin tuotteelle "tavoite"- (tai vähimmäis)myyntihintoja yhteisön jokaisen jäsenvaltion osalta;

— sopivat erilaisista toimenpiteistä, joilla oli tarkoitus yksinkertaistaa tällaisten tavoitehintojen käyttöönottoa, kuten (lähinnä) väliaikaisista tuotannonrajoituksista, tavarantoimituksia koskevien yksityiskohtaisten tietojen vaihdosta, paikallisten kokousten järjestämisestä ja vuoden 1982 loppupuolelta alkaen seurantajärjestelmästä, jolla oli tarkoitus korottaa hintoja tiettyjen asiakkaiden osalta;

— korottivat samanaikaisesti hintoja edellä mainittujen tavoitteiden täytäntöönpanemiseksi;

— jakoivat markkinat keskenään antamalla kullekin tuottajalle vuosittaisen myyntitavoitteen tai "kiintiön" (vuosina 1979, 1980 ja ainakin osan vuotta 1983) tai koko vuotta koskevan lopullisen sopimuksen puuttuessa vaatimalla tuottajia rajoittamaan kuukausittaisia myyntejään jonkin aikaisemman ajanjakson myynnin mukaisiksi (vuosina 1981 ja 1982) (polypropeenipäätöksen 1 artikla).

8 Tämän jälkeen komissio määräsi kyseiset eri yritykset lopettamaan välittömästi nämä lainvastaisuudet ja pidättymään tulevaisuudessa kaikista sopimuksista tai yhdenmukaistetuista menettelytavoista, joilla voisi olla samanlainen tai samankaltainen tarkoitus tai vaikutus. Komissio määräsi ne lopettamaan myös kaikki yleensä liikesalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja koskevat tietojenvaihtojärjestelyt ja huolehtimaan siitä, että kaikkia yleisiä tietoja koskevia tietojenvaihtojärjestelyjä (kuten Fides) hallinnoidaan niin, että sellaisia tietoja, joiden perusteella voidaan yksilöidä useiden määrättyjen tuottajien käyttäytyminen, ei vaihdeta (polypropeenipäätöksen 2 artikla).

9 Herculesille määrättiin 2 750 000 ecun eli 120 569 620 Belgian frangin (BEF) suuruinen sakko (polypropeenipäätöksen 3 artikla).

10 Hercules nosti 31.7.1986 tästä päätöksestä kumoamiskanteen yhteisöjen tuomioistuimessa, joka siirsi 15.11.1989 antamallaan määräyksellä asian Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 319, s. 1) nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

11 Hercules vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa polypropeenipäätöksen 1 ja 3 artiklan kumoamista kokonaan tai osittain sitä koskevilta osin, toissijaisesti kyseisen päätöksen 3 artiklan muuttamista sitä koskevilta osin siten, että sille määrätty sakko peruutetaan tai sen määrää alennetaan tuntuvasti, ja joka tapauksessa komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

12 Komissio vaati kanteen hylkäämistä ja kantajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

13 DSM NV:n väliintulohakemus jätettiin tutkimatta yhteisöjen tuomioistuimen 30.9.1992 antamalla määräyksellä, ja DSM NV velvoitettiin vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Valituksenalainen tuomio

Puolustautumisoikeudet — Muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamia vastauksia koskevan tutustumisoikeuden epääminen

14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 51 kohdassa, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen edellyttää, että

kantajalla on oltava tosiasiassa mahdollisuus esittää kantansa kaikista niistä väitteistä, jotka sitä vastaan on esitetty sille osoitetuissa väitetiedoksiannoissa, sekä todisteista, joilla pyritään tukemaan näitä väitteitä ja jotka komissio on maininnut väitetiedoksiannoissaan tai niiden liitteissä (asia 322/81, Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok. 1983, s. 3461, 7 kohta).

15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi sitä vastoin 52 kohdassa, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen ei edellytä, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn kohteena olevan yrityksen täytyisi voida ottaa kantaa kaikkiin komission asiakirjavihkoon kuuluviin asiakirjoihin, koska sellaisia määräyksiä ei ole, joissa komissio velvoitettaisiin antamaan asianosaisille tietoja asiakirja-aineistostaan (yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, VBVB ja VBBB v. komissio, tuomio 17.1.1984, Kok. 1984, s. 19, 25 kohta).

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti kuitenkin 53 kohdassa, että ottaessaan kilpailuasioissa käyttöön tietojensaantioikeutta koskevan menettelyn komissio oli asettanut itselleen sääntöjä, jotka menivät pidemmälle kuin yhteisöjen tuomioistuimen vahvistamat edellytykset; nämä säännöt oli mainittu kahdennessatoista kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessa, eikä komissio voinut luopua niistä (asia 81/72, komissio v. neuvosto, tuomio 5.6.1973, Kok. 1973, s. 575, 9 kohta ja asia 148/73, Louwage v. komissio, tuomio 30.1.1974, Kok. 1974, s. 81).

17 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä 54 kohdassa, että komissiolla oli velvollisuus antaa EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn kohteena oleville yrityksille tietoa kaikista tutkimuksen aikana hankkimistaan puolesta ja vastaan puhuvista asiakirjoista muiden yritysten liikesalaisuuksia, komission sisäisiä asiakirjoja ja muita luottamuksellisia tietoja lukuun ottamatta.

18 Sen osalta, että komissio kieltäytyi antamasta Herculesille mahdollisuutta tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi 56 kohdassa, ettei ollut tarpeen tutkia, oliko kieltäytymisellä loukattu puolustautumisoikeuksia. Ensimmäisen oikeus-

asteen tuomioistuimen mukaan tällainen tutkimus olisi tarpeen ainoastaan siinä tapauksessa, että hallinnollinen menettely olisi ilman kieltäytymistä saattanut johtaa erilaiseen tulokseen (asia 30/78, Distillers Company v. komissio, tuomio 10.7.1980, Kok. 1980, s. 2229, 27 kohta [oikaisu: 26 kohta] ja asia T-7/90, Kobor v. komissio, tuomio 27.11.1990, Kok. 1990, s. II-721, 30 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi kuitenkin, että esillä olevassa asiassa tilanne ei ollut tällainen, sillä sen jälkeen kun asiat oli yhdistetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suullista käsittelyä varten, kantaja oli saattanut tutustua muiden yritysten väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin, eikä se ollut perustanut kyseisiin vastauksiin mitään sitä tukevaa näyttöä, johon se olisi voinut nojata suullisessa käsittelyssä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä, ettei kyseisiin vastauksiin sisältynyt mitään asianosaista tukevaa näyttöä, eikä näin ollen se, ettei kantajalla ollut mahdollisuutta tutustua niihin hallinnollisen menettelyn aikana, voinut vaikuttaa siihen tulokseen, johon komissio päätyi polypropeenipäätöksessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi siten tämän väitteen 57 kohdassa.

Kilpailusääntöjen rikkomisen osoittaminen — Tosiseikaston määrittäminen

Tuottajien väliset yhteydenotot ja European Association for Textile Polyolefinsin kokous 22.11.1977

19 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tuomion 71 kohdassa tuottajien välisten yhteydenottojen ja European Association for Textile Polyolefinsin (jäljempänä EATP) 22.11.1977 pidetyn kokouksen osalta, että Hercules oli sekä tietojensaantipyyntöön antamassaan vastauksessa että kannekirjelmässään myöntänyt saaneensa ajoittain muilta tuottajilta puhelimitse tietoja tuottajien välisistä keskusteluista tai kokouksista, vaikka se kiistikin tehneensä aloitteen tällaisissa yhteydenotoissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toi lisäksi esiin, että Hercules ei ollut esittänyt näiden yhteydenottojen olleen ajallisesti rajoitettuja.

20 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi 72 ja 73 kohdassa, että Herculesin EATP:n 22.11.1977 pidetyssä kokouksessa esittämät lausunnot olivat ilmaus siitä, että muiden tuottajien kanssa oli saavutettu yhteisymmärrys

1,30 DEM/kg:n hintatavoitteesta 1.12.1977, ja että Hercules oli vahvistanut tämän tavoitteen olemassaolon 26.5.1978 pidetyssä EATP:n kokouksessa.

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli 75 kohdassa, että komissio oli riittävällä tavalla selvittänyt yhtäältä, että kantaja tiesi hintoja koskeneiden keskustelujen lopputuloksesta ja että se oli ollut yhteydessä muiden tuottajien kanssa muun muassa vuosina 1977 ja 1978, kun siihen ilmeni tarvetta, ja toisaalta, että kantajan lausunnot, sellaisina kuin ne ilmenivät 22.11.1977 pidetyn EATP:n kokouksen pöytäkirjasta, olivat ilmaus kantajan ja muiden tuottajien välisestä 1,30 DEM/kg:n hintatavoitteen vahvistamista koskeneesta yhteisymmärryksestä.

Säännöllisesti järjestettyjen kokousten järjestelmä

22 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi polypropeenin tuottajien säännöllisesti järjestettyjen kokousten järjestelmän osalta valituksenalaisen tuomion 93 kohdassa ensinnäkin, että erityisessä Herculesille osoitetussa väitetiedoksiannossa todettiin, että Hercules oli osallistunut työntekijänsä edustamana tiettyihin "johtajien" ja "asiantuntijoiden" kokouksiin vuodesta 1979 alkaen, ja huomautti 94 kohdassa, että Herculesin osallistuminen ei ollut yhtä epäsäännöllistä kuin tämä vakuutti, koska oli mahdollista, että Hercules olisi osallistunut ennen toukokuuta 1982 29 kokouksesta 15:een.

23 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi 95 ja 96 kohdassa, että Herculesin kokouksiin osallistumisen suhteellinen epäsäännöllisyys ei ollut ainoa huomioon otettava seikka tutkittaessa sen osallistumista polypropeenin tuottajien säännöllisesti järjestettyjen kokousten järjestelmään, vaan huomioon oli otettava myös ne yhteydenotot, joita Herculesilla oli saattanut olla muiden tuottajien kanssa ja joiden avulla se oli voinut täydentää kokouksissa hankkimiaan lukuisia tietoja kilpailijoidensa markkinapolitiikasta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä, että kyseisen epäsäännöllisyyden perusteella ei voitu osoittaa, ettei Hercules olisi osallistunut säännöllisesti jär-

jestettyjen kokousten järjestelmään ennen toukokuuta 1982. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi vielä 97 kohdassa, että Herculesin osallistuminen kokouksiin toukokuusta 1982 vuoden 1983 elokuun loppuun asti oli ollut säännöllistä.

24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 98 kohdassa, että komissio oli voinut perustellusti katsoa ICI:n tietojensaantipyyntöön antamassa vastauksessa esittämien seikkojen perusteella, jotka oli vahvistettu useilla kokouspöytäkirjoilla, että näiden kokousten tarkoituksena oli muun muassa vahvistaa hintatavoitteet ja myyntimäärät. Valituksenalaisen tuomion 100 kohdan mukaan komissio saattoi niin ikään perustellusti päätellä "johtajien" ja "asiantuntijoiden" kokousten kausiluonteisuutta koskevasta ICI:n vastauksesta sekä kokousten luonteesta ja tarkoituksesta, että ne olivat osa säännöllisesti järjestettyjen kokousten järjestelmää.

25 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi 101 kohdassa, että useat todisteet osoittivat väitteen Herculesin työntekijän passiivisesta osallistumisesta paikkansapitämättömäksi. Tuomion 102 kohdan mukaan ei ollut uskottavaa, että työntekijän esimiehet eivät olisi tienneet tästä osallistumisesta; päinvastoin he olivat itse olleet yhteydessä kokousten muiden osanottajien kanssa. Tuomion 103 kohdan mukaan kyseisen työntekijän kokouksiin osallistumisen luonne ei poikennut muiden osanottajien osallistumisesta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 104 kohdassa tämän työntekijän tehtävistä Herculesin palveluksessa, että hänellä oli valta ottaa välittömästi Herculesin hintapolitiikassa huomioon niiden kokousten lopputulokset, joihin hän oli osallistunut, mikä osoitti sen, että hänellä oli oikeus tehdä yhtiön puolesta sitoumuksia, tai mikäli näin ei ollut, että hänet oli valtuutettu siihen.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä 105 kohdassa, että komissio oli riittävässä määrin näyttänyt toteen ensinnäkin, että kantaja oli osallistunut säännöllisesti järjestettyihin polypropeenin tuottajien kokouksiin vuoden 1979 alusta ainakin elokuun 1983 loppuun asti, minkä komissio oli perustellusti päätellyt kantajan osallistumisesta kokouksiin ja sen yhteyksistä näihin kokouksiin nähden, toiseksi, että näiden kokousten tarkoituksena oli muun muassa hintatavoitteiden ja myyntimäärien vahvistaminen, ja kolmanneksi, että kantajan osallistumisella näihin kokouksiin oli polypropeenipäätöksessä todettu merkitys.

Hinta-aloitteet

27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 144 kohdassa, että polypropeenin tuottajien säännöllisesti järjestetyistä kokouksista pidetyt pöytäkirjat osoittivat, että näihin kokouksiin osallistuneet olivat sopineet kokouksissa polypropeenipäätöksessä mainituista hinta-aloitteista. Tuomion 145 kohdan mukaan, koska Herculesin oli riittävän selvästi näytetty osallistuneen näihin kokouksiin, se ei voinut väittää, ettei se olisi hyväksynyt kokouksissa päätettyjä, järjestettyjä ja valvottuja hinta-aloitteita, esittämättä todisteita tämän väitteensä tueksi.

28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tältä osin 146 kohdassa, että Hercules ei nimenomaisesti kiistänyt osallistuneensa johonkin näistä hinta-aloitteista, vaan väitti, ettei se olisi koskaan sitoutunut noudattamaan hintatavoitteita. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi kuitenkin 147 kohdassa, ettei tätä väitettä voitu hyväksyä: 148 kohdan mukaan Herculesin kokouksiin osallistuneella työntekijällä oli sellainen asema, että se saattoi hyväksyä kyseiset hinta-aloitteet. Toisaalta 149—159 kohdan mukaan Hercules ei voinut vedota sisäiseen tai ulkoiseen hintapolitiikkaansa osoittaakseen, ettei se ollut hyväksynyt niissä kokouksissa päätettyjä, järjestettyjä ja valvottuja hinta-aloitteita, joihin se oli osallistunut.

29 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi 160 kohdassa, että komissio oli perustellusti päätellyt ICI:n tietojensaantipyyntöön antamasta vastauksesta, että aloitteet olivat osa hintatavoitteiden vahvistamista koskevaa järjestelmää.

30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä 161 kohdassa, että komissio oli näyttänyt riittävällä tavalla toteen, että Hercules kuului niihin tuottajiin, joiden välillä oli päästy yhteisymmärrykseen polypropeenipäätöksessä mainituista hinta-aloitteista, ja että hinta-aloitteet olivat osa järjestelmää.

Toimenpiteet, joilla pyrittiin helpottamaan hinta-aloitteiden täytäntöönpanoa

31 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi 176 kohdassa, että polypropeenipäätöstä oli tulkittava siten, että siinä katsottiin kunkin tuottajan eri ajankohtina kokousten aikana hyväksyneen muiden tuottajien kanssa toimenpiteet, joilla pyrittiin luomaan suotuisat edellytykset hinnankorotukselle, muun muassa vähentämällä keinotekoisesti polypropeenin tarjontaa, ja joiden täytäntöönpano jaettiin yhteisestä sopimuksesta eri tuottajien kesken niiden erityisen tilanteen perusteella. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 177 kohdassa, että Hercules oli osallistumalla kokouksiin, joissa näistä toimenpiteistä sovittiin, hyväksynyt ne, koska se ei ollut esittänyt mitään selvitystä päinvastaisesta.

32 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 178 kohdassa "account leadership" -järjestelmän osalta, että niiden kolmen kokouksen, joihin Hercules oli osallistunut, pöytäkirjojen mukaan näissä kokouksissa läsnäolleet tuottajat olivat kokousten aikana liittyneet järjestelmään. Valituksenalaisen tuomion 180 kohdan mukaan sillä, että Herculesia ei ollut nimetty suurimpien asiakkaidensa "account leaderiksi", ei ollut merkitystä.

33 Tuomion 181 kohdasta ilmenee, että tuotannon rajoittamista ja merentakaisille markkinoille suuntaamista koskevan väitteen tukena olivat 13.5.1982 pidetyn kokouksen pöytäkirjat, ja toisaalta 182 kohdasta ilmenee, että kantaja ei kiistänyt osallistuneensa paikallisiin kokouksiin, joiden tarkoituksena oli varmistaa erityisen hinta-aloitteen täytäntöönpano paikallistasolla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi 183 kohdassa, että polypropeenipäätöksestä ilmeni nimenomaisesti, ettei komissio ollut hyväksynyt väitettä myyntitietojen vaihdosta Herculesille vastaiseksi.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä 184 kohdassa, että komissio oli selvittänyt riittävällä tavalla, että kantaja kuului niihin polypropeenin tuottajiin, joiden välillä oli päästy yhteisymmärrykseen toimenpiteistä, joilla pyrittiin helpottamaan polypropeenipäätöksessä mainittujen hinta-aloitteiden täytäntöönpanoa.

Myyntitavoitteet ja kiintiöt

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti aluksi 206 kohdassa, että Hercules oli osallistunut vuoden 1979 alusta polypropeenin tuottajien säännöllisesti järjestettyihin kokouksiin, joiden aikana keskusteltiin eri tuottajien myyntimääristä ja vaihdettiin tältä osin tietoja. Koska polypropeenipäätöksessä todettiin, että kantaja ei ollut toimittanut myyntilukujaan vaan että tällä oli käytössään kokouksiin osallistumisensa ansiosta yksityiskohtaisia tietoja muiden tuottajien kuukausittaisista myynneistä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi 207 ja 208 kohdassa, että Herculesin osallistumista myyntitavoitteiden vahvistamista koskevaan järjestelmään oli tarkasteltava koko järjestelmän toimintaa koskevan tutkimuksen perusteella.

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tältä osin 209 kohdassa, että komission esittämissä vuosia 1979 ja 1980 koskevissa eri asiakirjoissa käytetyn terminologian perusteella voitiin päätellä, että tuottajien välillä oli päästy yhteisymmärrykseen.

37 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusti erityisesti vuotta 1979 koskevan päätelmänsä 210 ja 211 kohdassa 26. ja 27.9.1979 pidetyn kokouksen pöytäkirjaan, ICI:n tiloista saatuun "Producer's Sales to West Europe" -taulukkoon ja Herculesin työntekijän antamiin lausuntoihin tätä kuultaessa.

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 212 kohdassa, että koko vuotta 1980 koskevien myyntimäärien tavoitteiden vahvistaminen ilmeni 26.2.1980 päivätystä Atochem SA:sta löydetystä taulukosta sekä 8.10.1980 päivätystä

taulukosta, jossa verrattiin eri tuottajien nimellistä tuotantokapasiteettia vuoden 1980 kiintiöön.

39 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toi esiin 213—217 kohdassa, että tuottajien oli väitetty vuonna 1981 osallistuneen neuvotteluihin, joissa oli tarkoitus sopia kiintiöistä, ilmoittaneen "pyrkimyksistään", sopineen väliaikaisena toimenpiteenä alentavansa kuukausittaista myyntiään helmi- ja maaliskuussa 1/12:aan vuoden 1980 osalta sovitusta 85 prosentin "tavoitteesta", osoittaneen jokaiselle loppuvuodeksi teoriassa edellisen vuoden kiintiön, ilmoittaneen joka kuukausi kokouksissa toteutuneen myynnin ja lisäksi tarkistaneen, vastasiko toteutunut myynti teoriassa määrättyä kiintiötä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan kyseisten neuvottelujen olemassaolo ja "pyrkimysten" ilmoittaminen oli selvitetty erilaisilla todisteilla, kuten taulukoilla ja ICI:n sisäisellä muistiolla; väliaikaisten toimenpiteiden toteuttaminen helmi- ja maaliskuussa 1981 ilmeni tammikuussa 1981 pidettyjen kokousten pöytäkirjoista; sen, että tuottajat osoittivat jokaiselle loppuvuodeksi teoriassa edellisen vuoden kiintiön ja valvoivat kiintiön noudattamista vaihtamalla kuukausittain myyntilukujaan, osoittivat 20.12.1981 päivätty taulukko, ICI:stä löytynyt päiväämätön taulukko, jonka otsikkona oli "Scarti per società", ja niin ikään ICI:stä löytynyt päiväämätön taulukko.

40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 218—221 kohdassa, että tuottajien väitettiin vuonna 1982 osallistuneen neuvotteluihin, joissa oli tarkoitus sopia kiintiöistä, ilmoittaneen myyntitavoitteita koskevista "pyrkimyksistään", lopullisen sopimuksen puuttuessa ilmoittaneen ensimmäisen vuosipuoliskon aikana kuukausittaiset myyntilukunsa vertaamalla niitä edellisenä vuonna toteutuneeseen prosenttimäärään ja jälkimmäisen vuosipuoliskon aikana yrittäneen rajoittaa kuukausittaista myyntiään vuoden ensimmäisen puoliskon aikana toteutuneeseen prosenttiosuuteen kokonaismarkkinoista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan kyseisten neuvottelujen olemassaolo ja "pyrkimysten" ilmoittaminen oli näytetty toteen asiakirjalla, jonka otsikkona oli "Scheme for discussions 'quota system 1982'", ICI:n muistiolla, jonka otsikkona oli "Polypropylene 1982, Guidelines", 17.2.1982 päivätyllä taulukolla ja italiaksi laaditulla taulukolla, jossa oli monitahoinen ehdotus; ensimmäisen vuosipuoliskon osalta toteutetut toimenpiteet oli näytetty toteen 13.5.1982 pidetyn kokouksen pöytäkirjalla; näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta olivat osoituksena 9.6., 20. ja 21.7. ja 20.8.1982 pidettyjen kokousten pöytäkirjat; jälki-

mmäisen vuosipuoliskon osalta toteutetut toimenpiteet oli näytetty toteen 6.10.1982 pidetyn kokouksen pöytäkirjalla, ja niiden voimassapitäminen oli vahvistettu 2.12.1982 pidetyn kokouksen pöytäkirjalla.

41 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi 222 kohdassa, että komissio oli vuoden 1981 ja vuoden 1982 molempien vuosipuoliskojen osalta perustellusti päätellyt keskinäisestä valvonnasta säännöllisesti järjestettyjen kokousten aikana ja järjestelmästä, jossa kuukausittaista myyntiä rajoitettiin aikaisemman ajanjakson perusteella, että kokousten osallistujat olivat saaneet tämän järjestelmän aikaan.

42 Vuoden 1983 osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 223—226 kohdassa, että komission esittämistä asiakirjoista ilmeni, että vuoden 1982 lopussa ja vuoden 1983 alussa polypropeenin tuottajat olivat keskustelleet vuotta 1983 koskevasta kiintiöjärjestelmästä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan komissio oli perustellusti päätellyt 1.6.1983 pidetyn kokouksen, johon Hercules ei ollut osallistunut, pöytäkirjasta sekä 17.3.1983 pidetyn Shellin konsernin sisäisen kokouksen pöytäkirjasta, jotka oli vahvistettu kahdella muulla asiakirjalla, joissa mainittiin Shellin markkinaosuudeksi 11 prosenttia, että nämä neuvottelut olivat johtaneet tällaisen järjestelmän perustamiseen.

43 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi 227 kohdassa, että myyntimäärien rajoittamistoimenpiteiden samanlaisen tavoitteen vuoksi — nimittäin ylitarjonnan hintoihin aiheuttaman paineen vähentämiseksi — komissio oli voinut perustellusti päätellä, että toimenpiteet olivat osa kiintiöjärjestelmää.

44 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toi esiin 228 kohdassa, että Hercules kiisti polypropeenipäätöksen tietyistä kohdista ja tietyistä asiakirjoista ilmenevien tietojen perusteella osallistuneensa tähän järjestelmään. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 229 kohdassa, kyseenalaistamatta näiden tosi-

seikkojen paikkansapitävyyttä, että komissio ei ollut pitänyt niitä riittävinä osoittamaan, ettei Hercules olisi osallistunut kiintiöjärjestelmään.

45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 230 kohdassa maaliskuuta 1982 edeltävän ajanjakson osalta yhtäältä, että osallistuessaan vuodesta 1979 alkaen tuottajien säännöllisesti järjestettyihin kokouksiin Hercules oli osallistunut neuvotteluihin, jotka olivat johtaneet myyntimääriä koskevien tavoitteiden vahvistamiseen, ja toisaalta, että Herculesille oli osoitettu Fides-järjestelmän kautta käytettävissä olevien lukujen perusteella laskettu kiintiö ilman, että se olisi sitä vastustanut. Maaliskuun 1982 jälkeisen ajanjakson osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 231 kohdassa, että Hercules oli osallistunut aktiivisemmin kiintiöitä koskeviin keskusteluihin, vaikka sitä ei mainittukaan asiakirjassa, jonka otsikkona oli "Scheme for discussions 'quota system 1982'". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi nimittäin, että Herculesin tiloista oli löydetty Montelta peräisin ollut vuoden 1982 kokonaismarkkinoiden jakamista koskeva ehdotus, että Hercules oli korjauttanut maaliskuussa 1982 pidetyssä kokouksessa nimellistä tuotantokapasiteettiaan koskevan luvun, että se oli 13.5. ja 21.9.1982 pidetyissä kokouksissa antanut tietoja tulevasta tuotannostaan, että se oli 2.12.1982 pidetyssä kokouksessa antanut vaikutelman, että se voisi suostua yhteiseen kiintiöön sille itselleen, BP Chemicals Ltd:lle (jäljempänä BP) ja Amoco Chemicals Ltd:lle (jäljempänä Amoco) ja että tätä kokousta seuraavana päivänä se oli ollut uudelleen yhteydessä ICI:n kanssa välittääkseen BP:n ja Amocon reaktiot ehdotettuun kiintiöön sekä ilmoittaakseen suostumuksestaan.

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tästä 232 kohdassa, että komissio oli esittänyt riittävää selvitystä siitä, että Hercules oli osallistunut kiintiöjärjestelmään siten, että vaikka se ei ehkä ollutkaan nimenomaisesti hyväksynyt muiden tuottajien sille osoittamaa vuosia 1979 ja 1980 koskevaa kiintiöitä tai kuukausittaisen myyntinsä rajoittamista aikaisemman ajanjakson perusteella vuosina 1981 ja 1982, se oli yhtäältä hankkinut tietoja kilpailijoidensa tarpeellisiksi katsomista myyntimäärien rajoittamisista, niiden aikaisemmista myyntiluvuista ja niiden asettamista myyntitavoitteista ja toisaalta se oli osallistumalla kokouksiin ja olemalla vastustamatta sille osoitettua kiintiötä antanut kilpailijoilleen sen vaikutelman, että se ottaisi nämä tiedot ja tämän kiintiön huomioon määrittäessään markkinoilla seuraamaansa politiikkaa, ja kannattanut siten kokousten osanottajien välillä saavutetun yhteisymmärryksen toteuttamista. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio oli esittänyt riittävää selvitystä siitä, että kantaja oli osallistunut aktii-

visesti kiintiöitä koskeneisiin neuvotteluihin maaliskuusta 1982 alkaen ja että se kuului niihin polypropeenin tuottajiin, joiden välillä oli päästy yhteisymmärrykseen vuoden 1983 ensimmäisen puoliskon myyntitavoitteiden vahvistamisesta.

Sakko

47 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi aluksi valituksenalaisen tuomion 314 kohdassa, että komissio oli arvioinut aivan oikein sen ajanjakson pituuden, jonka kuluessa Hercules oli rikkonut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän rikkomisen vakavuuden osalta 323 kohdassa, että komissio oli selvittänyt oikein Herculesin aseman kilpailusääntöjen rikkomisessa ja että komissio oli polypropeenipäätöksen 109 kohdassa todennut ottaneensa tämän aseman huomioon sakon suuruutta määrittäessään. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi vielä 324 kohdassa, että määritetty tosiseikasto tekojen vakavuus huomioon ottaen osoitti, että Hercules ei ollut toiminut varomattomasti eikä edes tuottamuksellisesti vaan tahallisesti.

48 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän jälkeen 332 kohdassa, että komissio oli yhtäältä määritellyt kriteerit polypropeenipäätöksen adressaatteina oleville yrityksille asetettavien sakkojen yleisen tason vahvistamiseksi (polypropeenipäätöksen 108 kohta) ja toisaalta määritellyt kriteerit, jotta kullekin näistä yrityksistä määrätyt sakot vahvistettaisiin tasapuolisesti (kyseisen päätöksen 109 kohta).

49 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli 360 kohdassa, että Herculesille asetettu sakko oli oikeassa suhteessa sen yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen ja kestoon, johon sen todettiin syyllistyneen.

50 Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kanteen ja velvoitti Herculesin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitus

51 Hercules vaatii valituksessaan, että yhteisöjen tuomioistuin

— toteuttaa tarvittavat toimet sen selvittämiseksi, onko komissio polypropeenipäätöksen tehdessään noudattanut sovellettavia menettelysääntöjä;

— toteaa polypropeenipäätöksen pätemättömäksi, jos komission näytetään laiminlyöneen velvollisuutensa soveltaa menettelysääntöjä;

— toissijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion ja toteaa polypropeenipäätöksen 1 ja 3 artiklan sitä koskevilta osin osittain tai kokonaan pätemättömiksi;

— tai ainakin kumoaa valituksenalaisen tuomion ja muuttaa polypropeenipäätöksen 1 ja 3 artiklaa sitä koskevilta osin kyseisellä päätöksellä sille määrätyn sakon peruuttamiseksi tai sen määrän alentamiseksi;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

52 Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— jättää valituksen osittain tutkimatta ja hylkää sen muilta osin perusteettomana;

— velvoittaa Herculesin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

53 Hercules vetoaa valituksensa tueksi menettelyvirheitä ja yhteisön oikeuden rikkomista koskevaan kuuteen valitusperusteeseen, jotka koskevat ensinnäkin komission virheitä polypropeenipäätöksen hyväksymismenettelyssä, toiseksi sitä, että päätöksessä ei ole otettu huomioon muiden polypropeenin tuottajien väitetiedoksiantoihin antamia vastauksia, kolmanneksi sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole antanut kaikkia polypropeenipäätöstä koskevia tuomioita samanaikaisesti, neljänneksi sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrittämä tosiseikasto on ristiriidassa sen päätelmän kanssa, jonka mukaan Hercules olisi osallistunut vuosien 1981 ja 1982 myyntitavoitteen ja kiintiöjärjestelmän vahvistamista koskevaan yhdenmukaistettuun menettelytapaan, viidenneksi sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole soveltanut yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 374/87, Orkem vastaan komissio, 18.10.1989 antamassaan tuomiossa (Kok. 1989, s. 3283) vahvistamaa periaatetta, ja kuudenneksi sitä, ettei se ole alentanut sakon määrää.

54 Komission hakemuksesta ja Herculesin vastustamatta asian käsittelyä lykättiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 28.7.1992 tekemällä päätöksellä 15.9.1994 asti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asioissa T-79/89, T-84/89—T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89, BASF ym. vastaan komissio 27.2.1992 antamasta tuomiosta (Kok. 1992, s. II-315; jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC-tapauksissa antama tuomio) tehdyn valituksen johdosta asiassa C-137/92 P, komissio vastaan BASF ym., 15.6.1994 annetun tuomion (Kok. 1994, s. I-2555) vaikutusten tutkimiseksi.

Komission polypropeenipäätöksen hyväksymismenettelyssä tekemät virheet

55 Hercules väittää ensimmäisellä valitusperusteellaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC-tapauksissa pitämän suullisen käsittelyn aikana ilmeni, että komissio oli laiminlyönyt velvoitteensa noudattaa oman työjärjestyksensä määräyksiä. Herculesin mukaan tällainen menettelyvirhe johtaa päätöksen pätemättömyyteen. Tämän vuoksi Hercules vaatii yhteisöjen

tuomioistuinta toteuttamaan tarvittavat toimet sen selvittämiseksi, onko komissio polypropeenipäätöksen tehdessään noudattanut omaa työjärjestystään. Jos asiassa näytetään, että komissio on tältä osin laiminlyönyt velvoitteensa, Hercules vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion ja toteamaan polypropeenipäätöksen pätemättömäksi.

56 Komissio katsoo, että tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 118 artiklan ja 42 artiklan 2 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimelle ei saa esittää valituksessa uusia perusteita, joihin olisi voitu vedota jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Erityisesti polypropeenipäätöksen muodollista pätevyyttä koskeva kysymys olisi voitu käsitellä jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa odottamatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC-tapauksissa pitämissä istunnoissa esitettyjä lausuntoja.

57 Tältä osin on muistettava, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan muutoksenhaun perusteena voi olla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta puuttuva toimivalta, asian käsittelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on hakijan etujen vastainen, tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut yhteisön oikeuden rikkominen.

58 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jos asianosaisella olisi oikeus esittää ensi kertaa vasta yhteisöjen tuomioistuimessa vaatimuksilleen sellaisia uusia perusteita, joihin hän ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vedonnut, tämä tarkoittaisi, että asianosaisella olisi oikeus laajentaa kannettaan yhteisöjen tuomioistuimessa, jonka toimivalta muutoksenhakuasioissa on rajoitettu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsiteltyyn asiaan nähden. Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta valitusasioissa on siten rajoitettu kohdistuvaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointiin sille esitetyistä kanneperusteista (ks. mm. asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 59 kohta ja asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3111, 62 kohta).

59 Nyt esillä olevassa asiassa on selvää, että Hercules ei ole esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa yhtäkään väitettä polypropeenipäätöksen hyväksymismenettelyn lainmukaisuudesta.

60 Tästä seuraa, että ensimmäinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Myös vaatimus siitä, että yhteisöjen tuomioistuin toteuttaisi tarvittavat toimet sen selvittämiseksi, onko komissio polypropeenipäätöksen tehdessään noudattanut sovellettavia menettelysääntöjä, on jätettävä samoilla perusteilla tutkimatta.

Muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamia vastauksia koskevan tutustumisoikeuden epääminen

61 Hercules väittää toisessa valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut sen puolustautumisoikeuksia ja rikkonut siten yhteisön oikeutta katsoessaan, että oli tarpeetonta tutkia, merkitsikö se, että komissio kieltäytyi antamasta sille tietoa muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamista vastauksista, Herculesin puolustautumisoikeuksien loukkaamista.

62 Kyseisiin asiakirjoihin tutustumisen olisi pitänyt olla Herculesin mukaan mahdollista jo hallinnollisesta menettelystä lähtien, varsinkin kun otetaan huomioon komission väite, jonka mukaan kaikki kyseiset yritykset olisivat osallistuneet yhdessä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiseen menettelyyn. Tätä puolustautumisoikeuksien loukkaamista ei voida enää korjata hallinnollisen menettelyn päättämisen jälkeen eikä varsinkaan oikeudenkäynnin aloittamisen jälkeen.

63 Hercules huomauttaa vielä, että se, ettei yritykselle anneta mahdollisuutta tutustua sellaisten muiden yritysten väitetiedoksiantoon antamiin vastauksiin, joiden väitetään osallistuneen yhteen ja samaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, estää automaattisesti sen, että tämä yritys voisi ottaa nämä vastaukset puolustuksessaan huomioon. Asianosaisen oikeutta puolustautua hallinnollisen menettelyn kuluessa on pidettävä yhteisön oikeuden yleisenä periaatteena (em. asia Michelin v. komissio ja yhdistetyt asiat C-48/90 ja C-66/90, Alankomaat ym. v. komissio, tuomio 12.2.1992, Kok. 1992, s. I-565).

64 Herculesin mukaan ei näin ollen voida soveltaa sitä oikeuskäytäntöä, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vetosi päätelmänsä tueksi. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Distillers Company vastaan komissio antamassaan tuomiossa, ettei menettelyvirhe, johon asiassa vedottiin, voinut muuttaa komission päätöstä, koska tällä virheellä oli merkitystä ainoastaan siinä suhteessa, että komissio oli kieltäytynyt myöntämästä perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeusta. Koska kyseinen yritys ei ollut toimittanut asianmukaisesti poikkeuslupahakemusta, komissio ei olisi voinut koskaan myöntää sille tällaista poikkeusta, vaikka mitään menettelyvirhettä ei olisi tehtykään. Edellä mainitussa asiassa Kobor vastaan komissio menettelyvirheellä ei ollut Herculesin mukaan mitään yhteyttä kantajan mahdollisuuksiin vedota oikeuksiinsa komissiossa, eikä sillä voinut siten olla vaikutusta siihen tapaan, jolla kantaja vetosi näihin oikeuksiinsa.

65 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omaksuma ratkaisu merkitsee Herculesin mukaan sitä, että komissio voisi loukata puolustautumisoikeuksia ilman minkäänlaisia haitallisia seurauksia silloin, kun loukattu osapuoli ei kykene esittämään näyttöä siitä, että ratkaisu olisi ollut toisenlainen, jos sen oikeuksia olisi kunnioitettu. Näin ollen puolustautumisoikeudet tunnustetaan ainoastaan syyttömälle henkilölle.

66 Hercules korostaa, että asioissa, joissa eri osapuolten väitetään rikkoneen yhdessä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, kunkin osapuolen komissiolle antamilla lausunnoilla ja tiedoilla vastauksena sen tietojensaantipyyntöihin ja väitetiedoksiantoihin voi olla ratkaiseva merkitys. Yhteisön oikeusjärjestyksessä taatut puolustautumisoikeudet edellyttävät, että nämä asiakirjat ovat hallinnollisen menettelyn muiden osapuolten käytettävissä. Edellä mainitussa asiassa Alankomaat ym. vastaan komissio yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen edellyttää, että jäsenvaltio, jota vastaan on aloitettu perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 86 artiklan 3 kohta) mukainen menettely, saa esittää kantansa asianomaisten kolmansien osapuolten esittämistä huomautuksista. Vastaavasti silloin, kun perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa sovelletaan saman rikkomisen osalta useisiin osapuoliin, kullekin osapuolelle pitäisi antaa mahdollisuus tutustua muiden osapuolten esittämiin huomautuksiin. Mahdollisuus tutustua komission asiakirjoihin on turvattava etenkin silloin, kun osapuolia vastaan esitetään luotettavana pidettävää näyttöä ja kun kunkin osapuolen on siis näytettävä toteen, että tosiseikastosta on olemassa selvitys, johon voidaan vedota asianomaisen osapuolen väitteiden tueksi.

67 Hercules vaatii siten yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että komissio on loukannut sen puolustautumisoikeuksia kieltäessään sitä tutustumasta muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin ja ettei tätä loukkaamista voi korjata myöhemmässä vaiheessa, riippumatta siitä, sisältävätkö salatut asiakirjat todellisuudessa asianosaista tukevaa selvitystä, johon se olisi voinut vedota. Hercules vaatii tältä osin yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan tuomion ja toteamaan popypropeenipäätöksen pätemättömäksi.

68 Komissio korostaa, että yhteisöjen tuomioistuimet — myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin — ovat edellä mainituissa asioissa Distillers Company vastaan komissio ja Kobor vastaan komissio antamissaan tuomioissa soveltaneet periaatetta, jonka mukaan silloin, kun väitetty menettelyvirhe ei olisi missään tapauksessa vaikuttanut päätöksen sisältöön, siihen ei voida vedota myöskään tämän päätöksen kumoamiseksi. Komission mukaan kyseessä on terveen järjen mukainen sääntö, koska olisi ilmeisen suhteetonta ja perusteetonta kumota sisällöltään pätevä päätös sillä perusteella, että sen hyväksymismenettelyssä on todettu virhe, vaikka tällä virheellä ei ole mitään vaikutusta päätöksen sisältöön.

69 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole komission mukaan ottanut kantaa siihen, oliko Herculesilla oikeus tutustua kyseisiin asiakirjoihin. Komissio täsmentää kuitenkin, että sen mielestä Herculesilla ei ollut oikeutta tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin. Komissio vastustaa näkemystä, jonka mukaan siitä, että yritys etsii muiden yritysten esittämistä väitteistä tukea omalle puolustukselleen, voitaisiin johtaa oikeus. Tältä osin komissio täsmentää, että Herculesin tapaus ja edellä mainittu asia Alankomaat ym. vastaan komissio eivät ole samanlaisia. Viimeksi mainitussa asiassa se, että Alankomaiden kuningaskunnalta evättiin oikeus tutustua yritysten huomautuksiin, esti sitä saamasta tietoa kaikista niistä väitteistä, joihin sen piti vastata, ja lopullisen päätöksen kannalta merkityksellisinä pidetyistä seikoista. Komission mielestä nyt esillä olevassa asiassa ei ole kyse tällaisista erityisistä olosuhteista.

70 Komissio palauttaa mieleen kahdennentoista kilpailupolitiikkaa koskevan kertomuksensa ja korostaa, että oikeus saada asiakirjoista tietoa koskee ainoastaan komission asetuksen N:o 17 11 ja 14 artiklan mukaisesti tutkimuksen aikana hankkimia asiakirjoja. Se ei ole kyseisessä kertomuksessa mitenkään sitoutunut antamaan tietoa kaikista väitetiedoksiantojen perusteella saaduista vastauksista,

vaan se on selvästi viitannut ennen väitetiedoksiannon vaihetta hankittuihin asiakirjoihin. Todettuaan, että asiakirjoja pyydetään usein käsittelemään luottamuksellisina, komissio väittää, että yrityksellä on oikeus saada tietoa toisen yrityksen väitetiedoksiantoon antamasta vastauksesta ainoastaan, jos tätä vastausta on tarkoitus käyttää sitä vastaan. Komissio päättelee tästä, että näin ollen se ei ole loukannut Herculesin puolustautumisoikeuksia.

71 Polypropeenipäätöksen pätemättömäksi toteamista koskevan vaatimuksen osalta komissio toteaa, että yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan mukaan valituksessa voidaan vaatia ainoastaan ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä. Komission mukaan Hercules ei ole esittänyt tällaista vaatimusta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, minkä vuoksi nyt esillä olevaa vaatimusta on pidettävä pelkkänä pätemättömyyden toteamisena.

72 Niiden vaatimusten osalta, joiden mukaan polypropeenipäätös pitäisi todeta pätemättömäksi, riittää kun todetaan, että EY:n perustamissopimuksen 174 artiklassa (josta on tullut EY 231 artikla) määrätään, että jos kumoamiskanne on aiheellinen, yhteisöjen tuomioistuin toteaa toimen pätemättömäksi. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan mukaan valituksessa voidaan vaatia muun muassa ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä kokonaan tai osittain. Tästä seuraa, että Herculesin vaatimukset ovat kaikille kumoamiskanteille ominaisia ja voidaan pätevästi esittää valituksessa sellaisesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta, jolla kumoamiskanne on hylätty.

73 Tämän valitusperusteen aineellisen tutkimisen osalta on aluksi todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole valituksenalaisen tuomion 56 kohdassa ottanut kantaa siihen, onko komission kieltäytyminen antamasta kantajalle oikeutta tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin ollut lainmukaista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi edellä mainituissa asioissa Distillers Company vastaan komissio ja Kobor vastaan komissio annetuissa tuomioissa vahvistettujen periaatteiden perusteella, että tämän kysymyksen tarkastelu olisi ollut tarpeen ainoastaan, jos olisi mahdollista,

että ilman tätä kieltäytymistä menettely olisi johtanut toisenlaiseen lopputulokseen, ja totesi, ettei näin ollut esillä olevassa asiassa.

74 Näissä olosuhteissa on tutkittava, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen päätellessään, että polypropeenipäätöstä ei olisi kumottu sillä perusteella, että velvoite turvata oikeus tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin olisi mahdollisesti laiminlyöty. Siinä tapauksessa olisi vielä otettava kantaa siihen, onko komission kieltäytyminen antamasta Herculesille tietoa kyseisistä asiakirjoista ollut lainmukaista.

75 Tältä osin on syytä todeta, että kilpailuasioissa oikeudella tutustua asiakirjoihin on tarkoitus muun muassa mahdollistaa se, että väitetiedoksiannon saaneet oikeussubjektit saavat tietoonsa komission asiakirjavihkoon sisältyvän selvitysaineiston, jotta ne voisivat asianmukaisella tavalla ilmaista tämän selvityksen perusteella näkemyksensä päätelmistä, jotka komissio on tehnyt väitetiedoksiannossaan (em. asia Michelin v. komissio, tuomion 7 kohta; asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, 9 ja 11 kohta; asia C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. I-865, 21 kohta ja asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417, 89 kohta).

76 Yhteisön oikeuden yleisillä periaatteilla, jotka koskevat oikeutta saada tietoa komission asiakirjoista, pyritään takaamaan senkaltaisten puolustautumisoikeuksien tehokas käyttö, joita on ymmärrettävä tarkoitetun asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohdassa ja neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268) 3 artiklassa ja 7—9 artiklassa.

77 Kun yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen rikkomisesta on tehty päätös, jolla on määrätty sakkoja tai asetettu uhkasakkoja, näiden yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden loukkaaminen päätöksentekoa edeltävän menettelyn aikana voi periaatteessa johtaa päätöksen kumoamiseen, jos asianomaisen yrityksen puolustautumisoikeuksia on loukattu.

78 Tällaisessa tilanteessa periaatteiden loukkaaminen ei muutu lainmukaiseksi pelkästään sillä perusteella, että tutustumisoikeus on annettu myöhemmässä vaiheessa, kuten riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi mahdollisesti nostettua kannetta koskevan oikeudenkäynnin aikana.

79 Jos yritys, joka on nostanut kanteen komission päätöksestä, voi myöhemmin tietoonsa saamien joidenkin asiakirjavihkoon liitettyjen asiakirjojen perusteella esittää vaatimustensa tueksi perusteluja, yritys ei saa takaisin sitä asemaa, jossa se olisi ollut, jos se olisi voinut vedota samoihin asiakirjoihin esittääkseen kirjalliset ja suulliset huomautuksensa komissiolle. Tietojen antamisella voidaan siten ainoastaan korjata riittämättömällä tavalla ennen päätöksentekoa ilmennyt puolustautumisoikeuksien loukkaaminen.

80 Nyt esillä olevassa asiassa valituksenalaisen tuomion 56 kohdasta kuitenkin ilmenee, että sen jälkeen kun polypropeenipäätöksen kumoamista koskevat asiat yhdistettiin suullista käsittelyä varten, Hercules sai tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin, eikä se löytänyt niistä mitään sellaista väitteitään tukevaa selvitystä, johon se olisi voinut vedota suullisen käsittelyn aikana. Tällä menettelyllään Hercules on luopunut näyttämästä toteen, että kyseisiin vastauksiin sisältyisi sen puolustuksen kannalta hyödyllistä selvitysaineistoa ja että tämän vuoksi se, ettei se voinut saada niitä tietoonsa ennen polypropeenipäätöstä, olisi loukannut sen puolustautumisoikeuksia; päinvastoin Hercules on implisiittisesti mutta yksiselitteisesti myöntänyt, ettei näin ollut.

81 Tätä päätelmää ei voida vastustaa Herculesin tavoin väittämällä, että se merkitsisi puolustautumisoikeuksien tunnustamista ainoastaan syyttömille. Asianomaisen yrityksen ei nimittäin tarvitse osoittaa, että jos sillä olisi ollut käytettävissään muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamat vastaukset, komission päätöksellä olisi ollut toisenlainen sisältö, vaan sen on osoitettava ainoastaan, että se olisi voinut käyttää kyseisiä asiakirjoja puolustuksessaan.

82 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että polypropeenipäätöstä ei olisi kumottu

sillä perusteella, että velvoite turvata oikeus tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoihin antamiin vastauksiin olisi mahdollisesti laiminlyöty.

83 Näin ollen toinen valitusperuste on hylättävä ilman, että olisi tarpeen lausua siitä, onko komission kieltäytyminen antamasta Herculesille oikeutta tutustua muiden tuottajien väitetiedoksiantoon antamiin vastauksiin ollut lainmukaista.

Se, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole antanut kaikkia polypropeenipäätöstä koskevia tuomioita samanaikaisesti

84 Hercules arvostelee kolmannessa valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se ei ole ratkaissut samanaikaisesti kaikkia polypropeenipäätöksen kumoamista koskevia kanteita, vaikka se oli yhdistänyt asiat niiden suullista käsittelyä varten. Tällainen menettelytapa loukkaa Herculesin mukaan sen puolustautumisoikeuksia, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut sen vastuuta sellaisen määritetyn tosiseikaston perusteella, joka on voitu kyseenalaistaa myöhemmissä tuomioissa. Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen on sitäkin vakavampaa, kun myöhemmin annetut tuomiot koskevat erityisesti kilpailusääntöjen rikkomisen alulle panneiden ja sen täytäntöönpanon järjestäneiden neljän suuren tuottajan nostamia kanteita.

85 Tältä osin riittää, kun todetaan yhtäältä, ettei missään määräyksessä velvoiteta yhteisöjen tuomioistuimia antamaan tuomioitaan saman toimen kumoamista koskevista kanteista samana päivänä. Sitä vastoin yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklasta ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 50 artiklasta ilmenee nimenomaisesti, että samaa asiaa koskevien asioiden yhdistäminen on pelkkä mahdollisuus ja että yhdistämisen jälkeen asiat voidaan jälleen erottaa.

86 Toisaalta Hercules on joka tapauksessa jättänyt ilmoittamatta, millä tavoin polypropeenipäätöstä koskevien tuomioiden julistaminen eri päivinä on loukannut

sen puolustautumisoikeuksia tai miten valituksenalaiseen tuomioon sisältyvä tosiseikaston määrittäminen olisi saatettu kyseenalaiseksi myöhempien tuomioiden yhteydessä.

87 Näin ollen myös kolmas valitusperuste on hylättävä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrittämän tosiseikaston ja Herculesin yhdenmukaistettuun menettelytapaan osallistumisesta tehdyn päätelmän välinen ristiriita

88 Neljännellä valitusperusteellaan Hercules arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että Hercules olisi osallistunut vuosien 1981 ja 1982 myyntimääriä koskevien tavoitteiden tai kiintiöiden vahvistamista koskevaan yhdenmukaistettuun menettelytapaan. Hercules korostaa valituksenalaisen tuomion 222 ja 207 kohtaan viitaten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrittämä tosiseikasto on ristiriidassa tämän päätelmän kanssa, koska Herculesin ei voida olettaa osallistuneen yhteenkään vastavuoroiseen valvontaan perustuvaan järjestelmään, jos se ei ole samanaikaisesti toimittanut omia tietojaan tässä tarkoituksessa.

89 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen johtopäätöksen virheellisyys ilmenee Herculesin mukaan myös kaikkien asianosaisten esittämistä selvityksistä, joiden mukaan Hercules oli täysin tietoinen siitä, etteivät muut tuottajat voineet laskea sen tuotantoa eivätkä myöskään sen liikevaihtoa Fides-järjestelmän tietojen perusteella. Hercules toteaa lisäksi, että se, ettei se ole ollut innokas toimittamaan tarvittavia tietoja osallistuakseen myyntitavoitteita tai kiintiöitä koskevaan järjestelmään, on osoituksena siitä, ettei se ole pyrkinyt vaikuttamaan kilpailijoidensa markkinakäyttäytymiseen, ja että vaikka oletettaisiin, että se olisi joskus osallistunut kiintiöjärjestelmään, se olisi lakannut osallistumasta siihen vuosina 1981 ja 1982.

90 Komissio korostaa, että se, onko tietty yritys osallistunut kilpailusääntöjen rikkomisen johonkin osa-alueeseen, on tosiseikkoja koskeva kysymys, joka ei voi

olla muutoksenhaun kohteena. Herculesin osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 230 ja 231 kohdassa, että tämä yritys oli osallistunut tavoitteiden ja kiintiöiden vahvistamiseen. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että Herculesille oli sen suostumuksella osoitettu tietty kiintiö, Hercules olisi siis voitu sisällyttää valituksenalaisen tuomion 222 kohdassa mainittuun keskinäisen valvonnan järjestelmään.

91 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut komission mielestä perustellusti katsoa, että Herculesille osoitettiin kiintiö Fidesin tietojen perusteella, koska useimpien tuottajien käytettävissä olleiden todellisten tuotantolukujen perusteella olisi voitu laskea Herculesin kaltaisten muiden tuottajien kiintiöt ilman, että niiden olisi tarvinnut ilmoittaa myyntimääriään.

92 Tältä osin on huomattava, että EY:n perustamissopimuksen 168 a artiklan (josta on tullut EY 225 artikla) ja EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan muutoksenhaku voi perustua vain oikeussääntöjen rikkomiseen eikä tosiseikkoja koskeviin kysymyksiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi sille esitetystä näytöstä ei — todistusaineiston vääristämistapausta lukuun ottamatta — ole oikeuskysymys, joka sellaisenaan voitaisiin saattaa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi (ks. mm. asia C-53/92 P, Hilti v. komissio, tuomio 2.3.1994, Kok. 1994, s. I-667, 10 ja 42 kohta).

93 Hercules kiistää sen, että sille olisi voitu osoittaa Fides-järjestelmän perusteella laskettu kiintiö, ja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta lausumaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrittämästä tosiseikastosta ja sille esitetyn selvitysaineiston arvioinnista, jotka eivät voi olla muutoksenhaun kohteena.

94 Toisaalta valituksenalaisen tuomion 207 kohdassa esiin tuotu seikka, jonka mukaan Hercules ei ollut toimittanut myyntimääriään koskevia lukuja, ei ole ristiriidassa sen saman tuomion 222 kohdassa esitetyn toteamuksen kanssa, jonka mukaan kuukausittaisten myyntien rajoittamista koskevan järjestelmän täytäntöönpanosta oli osoituksena keskinäinen valvonta kokousten aikana.

95 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut perustellusti katsoa, että kun kyseessä on lähes kaikki polypropeenin tuottajat käsittävä kiintiöjärjestelmä ja kun otetaan huomioon muiden tuottajien toimittamat tiedot sekä Fides-järjestelmän tilastot, Herculesin kiintiö oli voitu määrittää ilman, että kyseinen yritys ilmoitti omaa tuotantoaan koskevia tietoja. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on samoin voinut perustellusti katsoa, että se, ettei Hercules ilmoittanut näitä tietoja, ei paitsi estänyt sitä osallistumasta keskinäiseen valvontaan ei myöskään estänyt muita tuottajia puolestaan valvomasta sen toimintaa.

96 Näin ollen myöskään neljättä valitusperustetta ei voida hyväksyä.

Se, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole noudattanut yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Orkem vastaan komissio antamassaan tuomiossa vahvistamaa periaatetta

97 Viidennessä valitusperusteessaan Hercules väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole noudattanut velvoitettaan soveltaa edellä mainitussa asiassa Orkem vastaan komissio vahvistettua oikeussääntöä. Polypropeenipäätös perustuu Herculesin osalta sellaiseen tosiseikastoon, joka on määritetty komission puolustautumisoikeuksia loukkaamalla hankkimien tietojen perusteella. Komissio on Herculesin mukaan lähettänyt tälle useita kysymyksiä, joihin se ei ole kyennyt vastaamaan muutoin kuin tunnustamalla epäsuorasti kilpailusääntöjen rikkomisen.

98 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on Herculesin mukaan perustanut toteamuksensa lainvastaisesti hankittuun selvitysaineistoon varsinkin tuottajien välisten yhteydenottojen ja EATP:n 22.11.1977 pidetyn kokouksen osalta (valituksenalaisen tuomion 71 kohta) sekä säännöllisesti järjestettyjen kokousten järjestelmän osalta (valituksenalaisen tuomion 94, 95 ja 97 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin ja komissio ovat lisäksi perustaneet toteamuksensa Herculesin osallistumisesta niin ikään laittomalla tavalla muilta tuottajilta hankittuihin selvityksiin yhtä laittomien tietojensaantipyyntöjen perusteella.

99 Tämän vuoksi Hercules vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin velvoittaisi komission esittämään kopiot kaikille asiassa "Polypropeeni" osallisena oleville yrityksille osoitetuista kirjeistä, joilla niiltä on pyydetty tietoja, sekä näihin kirjeisiin annetut vastaukset, jotta voitaisiin arvioida sekä komission että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemien johtopäätösten oikeellisuutta. Hercules vaatii lisäksi, että valituksenalainen tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä tehdyt päätelmät perustuvat lainvastaisella tavalla saatuihin selvityksiin ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkistaa määrittämänsä tosiseikaston edellä mainitussa asiassa Orkem vastaan komissio vahvistetun periaatteen valossa.

100 Komissio toteaa, että tätä kysymystä ei ole tuotu esiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joten kyseessä on uusi peruste, jota ei voida tutkia muutoksenhaun yhteydessä. EY:n tuomioistuimen perussäännössä ja työjärjestyksessä kielletään uusiin perusteisiin vetoaminen valituksessa, jollei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio tai asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa anna aihetta tähän perusteeseen, mistä ei ole komission mukaan kyse nyt esillä olevassa asiassa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen välisen tehtävien jaon perusteet kyseenalaistettaisiin, jos kantaja voisi pitää varalla joitakin väitteitä muutoksenhakuun asti.

101 Kuten komissio on aivan oikein todennut, tätä perustetta ei ole esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Näin ollen se on tämän tuomion 57 ja 58 kohdassa esitetyistä syistä jätettävä tutkimatta.

102 Viidettä valitusperustetta ei siis voida hyväksyä.

Kieltäytyminen alentamasta sakon määrää

103 Hercules arvostelee kuudennella valitusperusteellaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole peruuttanut sakkoa tai alentanut sen määrää eikä etenkään vahvistanut tältä osin edellytettyjä tuottajien välisiä eroja kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden

perusteella. Kun kyseessä on kilpailusääntöjen rikkominen, johon useat yritykset osallistuvat, sakon määrää vahvistettaessa on otettava huomioon kunkin yrityksen suhteellinen osuus kilpailusääntöjen rikkomisessa.

104 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole Herculesin mukaan ottanut huomioon sitä, että Hercules kieltäytyi toimittamasta merkityksellisiä tietoja vaihdettaessa mielipiteitä myyntitavoitteita koskevan järjestelmän käyttöönotosta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi sen mukaan pitänyt arvioida, missä määrin kunkin osapuolen käyttäytymistä oli pidettävä moitittavana ottaen huomioon kullekin yritykselle ominaiset tosiseikat eikä pelkästään sitä, että yritys ei ole jäänyt muiden tuottajien lainvastaisen toiminnan ulkopuolelle.

105 Herculesin mukaan sen käyttäytymisestä olisi pitänyt seurata lievempi seuraamus kuin useammin ja pidemmän ajanjakson kuluessa kokouksiin osallistuneille yrityksille, jotka osallistuivat aktiivisesti paikallistason kokouksiin, ilmoittivat kilpailijoilleen omaa liikevaihtoaan koskevia tietoja ja antoivat suostumuksensa myyntitavoitteiden ja kiintiöiden osalta. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei sekoittanut Herculesin osallistumista tähän toimintaan muiden kyseessä olevien yritysten osallisuuden kanssa, se jätti kuitenkin alentamatta sille asetetun sakon määrää.

106 Katsottuaan, että Hercules oli vuonna 1983 lakannut osallistumasta kaikkeen liikevaihtoa koskevien tavoitteiden ja lainvastaisten kiintiöiden täytäntöönpanoon, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi Herculesin mukaan pitänyt alentaa sakon määrää. Sakko olisi peruutettava tai sen määrää alennettava myös sen vuoksi, että puolustautumisoikeuksia on loukattu ja perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa sovellettu virheellisesti arvioitaessa Herculesin osallistumista myyntitavoitteita ja kiintiöitä koskevaan järjestelmään vuodesta 1981 alkaen, kun otetaan huomioon erityisesti se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan kilpailusääntöjä on tämän osallistumisen vuoksi rikottu tuntuvasti vakavammalla tavalla.

107 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio oli todennut asianmukaisesti Herculesin aseman kilpailusääntöjen rikkomisessa ja ottanut huomioon tämän aseman sakon määrää vahvistaessaan. Valituksen-

alaisen tuomion 256 kohdasta ilmenee, sellaisena kuin sitä on oikaistu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-7/89, Hercules Chemicals vastaan komissio, 9.3.1992 antamalla määräyksellä (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa), että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi komission tavoin, että Herculesin osallistuminen myyntitavoitteiden tai kiintiöiden vahvistamiseen oli jatkunut vuoteen 1983 saakka. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei näin ollen ole ollut mitään syytä alentaa sakon määrää.

108 Valitusperusteet, jotka koskevat puolustautumisoikeuksien loukkaamista ja sitä, ettei Hercules olisi osallistunut myyntitavoitteiden ja kiintiöiden vahvistamiseen vuodesta 1981, eivät ole komission mukaan perusteltuja eikä niiden perusteella siis voida alentaa sakon määrää. Joka tapauksessa komissio katsoo, että väitetyn puolustautumisoikeuksien loukkaamisen ja asetetun sakon määrän välillä ei ole mitään yhteyttä.

109 Ensinnäkin on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuin ei voi valitusta käsitellessään kohtuussyistä korvata omalla arvioinnillaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täyden harkintavaltansa nojalla suorittamaa arviointia sellaiselle yritykselle määrätyn sakon suuruudesta, joka on rikkonut yhteisön oikeutta (ks. mm. asia C-320/92 P, Finsider v. komissio, tuomio 15.12.1994, Kok. 1994, s. I-5697, 46 kohta).

110 Toiseksi vakiintuneen oikeusoikeuskäytännön mukaan usean yrityksen rikottua kilpailusääntöjä on tutkittava kunkin yrityksen osuuden suhteellinen vakavuus (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73—56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok. 1975, s. 1663, 623 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin valituksenalaisen tuomion 323 kohdassa todennut, että komissio oli asianmukaisesti määrittänyt Herculesin aseman kilpailusääntöjen rikkomisessa ja todennut ottaneensa polypropeenipäätöksessä tämän aseman huomioon vahvistaakseen sakon määrän. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei siis voida väittää tehneen tältä osin oikeudellista virhettä.

111 Kolmanneksi valituksenalaisen tuomion 232 kohdasta ilmenee, että Hercules kuului niihin polypropeenin tuottajiin, joiden välillä oli päästy yhteisymmär-

rykseen vuoden 1983 ensimmäistä puoliskoa koskevien myyntimäärien tavoitteiden vahvistamisesta. Tämä toteamus on vahvistettu valituksenalaisen tuomion 256 kohdassa, sellaisena kuin se on oikaistuna edellä mainitussa asiassa Hercules Chemicals vastaan komissio annetulla määräyksellä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 257 kohdassa todennut, että komissio oli perustellusti katsonut kilpailusääntöjen rikkomisen jatkuneen ainakin marraskuuhun 1983 saakka. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausuessaan 314 kohdassa sakon suuruuden määrittämisestä nimenomaisesti todennut, että komissio oli arvioinut oikein sen ajanjakson pituuden, jonka aikana Hercules oli rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Näissä olosuhteissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei ole ollut syytä alentaa sakon määrää ottaakseen huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen lyhyemmäksi väitetyn keston.

112 Neljänneksi on todettava ilman, että olisi tarpeen tutkia, olisiko sakon määrää pitänyt alentaa puolustautumisoikeuksien mahdollisen loukkaamisen perusteella, että Hercules ei ole kyennyt näyttämään tällaista loukkaamista toteen.

113 Viidenneksi ja lopuksi on todettava, että Herculesin väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi soveltanut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa virheellisesti arvioidessaan Herculesin osallistumista myyntitavoitteita ja kiintiöitä koskevaan järjestelmään vuodesta 1981 alkaen, on liian yleinen ja epätäsmällinen, jotta väitettä voitaisiin arvioida oikeudelliselta kannalta. Pelkkä valitusperusteen abstrakti esittäminen valituskirjelmässä ei täytä EY:n tuomioistuimen perussäännön 19 artiklan ensimmäisessä kohdassa ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohdan c alakohdassa asetettuja vaatimuksia (ks. vastaavasti mm. asia C-330/88, Grifoni v. EHTY, tuomio 5.3.1991, Kok. 1991, s. I-1045, 18 kohta).

114 Tästä seuraa, että myös kuudes valitusperuste on hylättävä.

115 Koska yhtäkään Herculesin esittämistä valitusperusteista ei ole hyväksytty, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

116 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn 118 artiklan nojalla, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Hercules on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) **Hercules Chemicals NV velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Kapteyn Hirsch Mancini

Murray Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä heinäkuuta 1999.

R. Grass

kirjaaja

P. J. G. Kapteyn

kuudennen jaoston puheenjohtaja